

Η προεπαναστατική ποίηση (18^{ος} αιώνας)

Κρητική Λογοτεχνία

Η επαναστατική ποίηση (19^{ος} αιώνας)

Ευρωπαϊκός Ρομαντισμός

Η μετεπαναστατική ποίηση (1830-1880)

Αθηναϊκός Ρομαντισμός

Παρνασσισμός

Η ποίηση στο μεταίχμιο δύο αιώνων (1880-1918)

Συμβολισμός

Η μεσοπολεμική ποίηση (1919-1940)

Νεοσυμβολισμός, Μοντερνισμός

Υπερρεαλισμός

Η μεταπολεμική ποίηση (1945-2000)

Μετα-συμβολισμός, Μετα-υπερρεαλισμός

Συγκριτικός πίνακας χαρακτηριστικών Παραδοσιακής και Μοντέρνας ποίησης

Παραδοσιακή ποίηση	Μοντέρνα ποίηση
Έμμετρος στίχος	Ελεύθερος στίχος
Ποιητικό λεξιλόγιο	Καθημερινό λεξιλόγιο
Στίξη κανονική	Ακανόνιστη στίξη
Διατήρηση των κοινών νοημάτων των λέξεων	Πολυσημία, νέα νοηματική φόρτιση λέξεων-πρωτότυπη χρήση συμβόλων
Λογική ανάπτυξη του θέματος	Υποδήλωση ή απόκρυψη του θεματικού κέντρου
Έλλογη νοηματική αλληλουχία	Δυσνόητη ποίηση-άλογο στοιχείο
Τίτλος προϊδεαστικός, δηλωτικός του περιεχομένου	Τίτλος προβληματικός, νοηματικά ανενεργός
Λυρισμός	Δραματικότητα

Γνωρίσματα των διαφόρων ρευμάτων στην ποίηση

Γνωρίσματα του Ρομαντισμού

- αυστηρή καθαρεύουσα, χρήση δημοτικής κυρίως σε πατριωτικά ποιήματα που απευθύνονταν στον λαό
- έμπνευση από τον γαλλικό ρομαντισμό και τον Μπάϋρον
- επιδράσεις της φαναριώτικης στιχουργίας
- επιφανειακή μίμηση του δημοτικού τραγουδιού, στα πατριωτικά κυρίως ποιήματα

- ατημελησία μορφής, φλυαρία, ρητορισμός, ακυρολεξία
- ιδίως κατά την τελευταία δεκαετία (δεκαετία της παρακμής), έντονη απαισιοδοξία και πεισιθάνατη διάθεση (Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος)
 - Το **πάθος και ο λυρισμός**
 - Η τάση προς τον οραματισμό, την **αναπόληση** και τη νοσταλγία
 - Η προτίμηση ορισμένων «σκηνικών», όπως φεγγαρόλουστων τόπων και θαλασσινών τοπίων κ.ά.
 - Ο χειμαρρώδης λόγος και ο πλούτος των εκφραστικών μέσων, ιδιαίτερα των εικόνων.

Θεματολογία

- πατριωτικά ποιήματα, με θέματα από την Ελληνική Επανάσταση
- ερωτικά, μελαγχολικά και απαισιόδοξα ποιήματα
- σατιρικά ποιήματα (κυρίως οι Αλέξανδρος Σούτσος και Θεόδωρος Ορφανίδης)

Με τον όρο **Α' Αθηναϊκή σχολή** εννοούμε το σύνολο των ποιητών της περιόδου 1830-1880 που έδρασαν στην Αθήνα. Η ποιητική παραγωγή του νεοσύστατου ελληνικού κράτους αναπτύχθηκε σε δύο κέντρα με διαφορετικά χαρακτηριστικά, την Αθήνα και τα Επτάνησα. Στην Αθήνα κυριάρχησαν οι Φαναριώτες ενώ στα Επτάνησα ο κύκλος του Σολωμού. Το κύριο χαρακτηριστικό της Α' Αθηναϊκής Σχολής είναι ο ρομαντισμός. Παρ' όλο που και στην Επτανησιακή ποίηση εντοπίζονται ρομαντικές εκδηλώσεις, έχει επικρατήσει χώρος ανάπτυξης του ρομαντισμού να θεωρείται κυρίως η Αθηναϊκή Σχολή.

Ορόσημο για την εμφάνιση του ρομαντισμού της Α' Αθηναϊκής Σχολής είναι το 1831, έτος δημοσίευσης των ποιημάτων *Ο Οδοιπόρος* του Παναγιώτη Σούτσου και *Δήμος και Ελένη* του Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή. Οι κυριότεροι εκπρόσωποι (**Αλέξανδρος Σούτσος, Π. Σούτσος, Ραγκαβής**) έχουν φτάσει στην ωριμότητα, ενώ εμφανίζονται και νεότεροι (**Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, Σπυρίδων Βασιλειάδης**). Τα χρόνια αυτά σηματοδοτούνται από την κυριαρχία των Ποιητικών διαγωνισμών του Πανεπιστημίου Αθηνών και την στροφή προς τον αρχαϊσμό, ενώ γίνονται όλο και πιο έντονα τα αρνητικά χαρακτηριστικά του Αθηναϊκού ρομαντισμού (ατημέλητη μορφή, υπερβολική μελαγχολία, στόμφο και ρητορισμός) τα οποία φτάνουν σε ακραίες μορφές (ακυρολεξία, θανατολαγνεία) κατά την τελευταία περίοδο, της παρακμής (1870-1880), όταν έχουν πεθάνει οι κυριότεροι εκπρόσωποι, έχουν παρακμάσει οι Ποιητικοί διαγωνισμοί και κυριαρχεί η μορφή του Αχιλλέα Παράσχου.

Γνωρίσματα του Παρνασσισμού

Οι παρνασσιστές, που ήταν περίπου είκοσι σε αριθμό, επιδίωκαν την πιστότητα, τη **ρεαλιστική αναπαράσταση** και την **απάθεια**, σε αντίθεση με την υπερπροβολή συναισθημάτων του ρομαντισμού. Χαρακτηριστικό των ποιημάτων τους είναι η στατικότητα, γι' αυτό και παρομοιάζονται με ζωγραφικούς πίνακες. Η πιστότητα στα ποιήματα επιτυγχάνεται με τις ακριβείς περιγραφές και την επιμονή στην αναζήτηση των κατάλληλων λέξεων, ειδικά των επιθέτων. Αντλούσαν την έμπνευσή τους από **σκηνές της καθημερινής, κοινωνικής αλλά και ιστορικής πραγματικότητας**.

Ως προς τη μορφή, οι παρνασσιστές επιδίωκαν την απόλυτη τελειότητα. **Επεξεργάζονταν πολύ τους στίχους** και πειθαρχούσαν απόλυτα στους μετρικούς κανόνες. Αυτό είναι και το μεγαλύτερο πλεονέκτημα των ποιημάτων, που κατά τ' άλλα θεωρούνται **ψυχρά**.

Κυριότεροι εκπρόσωποι

Στην Ελλάδα, επιδράσεις του παρνασσισμού υπάρχουν σε ποιήματα του **Κωστή Παλαμά** (στα πρώτα του ποιήματα), του Γρυπάρη, του Μαλακάση, του Πορφύρα και άλλων.

Η στροφή προς τον αρχαίο κόσμο

Η χαλιναγωγή του πάθους και του συναισθήματος

Η έντεχνη επεξεργασία των στίχων, η προσεγμένη ομοιοκαταληξία και την ακρίβεια στην έκφραση (προσπάθεια ποιητών να δώσουν στα ποιήματά τους την ομορφιά ενός αρχαίου αγάλματος)

Ο ηχηρός και ρωμαλέος στίχος

Η προσπάθεια αποτύπωσης του εξωτερικού κόσμου

Η συμπύκνωση των νοημάτων.

Στην «παραδοσιακή» ποίηση (Ρομαντισμός, Παρνασσισμός)

Τα ποιήματα έχουν:

- Συγκεκριμένο θέμα και θεματικά μοτίβα, όπως πατρίδα, φύση, όραμα, έρωτας, θάνατος)

- Νοηματική αλληλουχία
- Μέτρο, ομοιοκαταληξία, στροφές
- Προσεκτικό λεξιλόγιο
- Λυρισμό και μουσικότητα

Γνωρίσματα του Συμβολισμού

Διακριτική και υποβλητική έκφραση συναισθημάτων
 Ποιητικός ρεμβασμός,
 Θολές και ακαθόριστες εικόνες,
 Κλίμα μελαγχολίας και
 Μουσικότητα του στίχου.

Γνωρίσματα του Μοντερνισμού

Η επιθυμία για απελευθέρωση της ατομικότητας του ανθρώπου
 Η συνειρμική λειτουργία της μνήμης
 Η ερμητικότητα, η σκοτεινότητα, η αφαίρεση και το δραματικό στοιχείο της γραφής.
 Η ενσωμάτωση στο μοντέρνο ποιητικό λόγο ζωντανών στοιχείων της παράδοσης (ποιητικού ρυθμού, υιοθέτηση της γλώσσας της δημοτικής ποίησης κ.ά.)
 Η συμφιλίωση του θέματος με την απόλυτη καθαρότητα της εικόνας.
 Μια εγγενής μουσικότητα, που αναβρύζει απ' ευθείας από τον ποιητικό λόγο.
 Η χρήση μυθικών υπαινιγμών και αναφορών στο αρχαίο παρελθόν.
 Η έμφαση στο τοπίο και στο φως
 Η αναπόληση του παρελθόντος με ένα αίσθημα μελαγχολίας, που οφείλεται στο βάθεμα της αυτογνωσίας και στην αναζήτηση μιας αυθεντικής ζωής.
 Η κυριαρχία της έννοιας του τραγικού, της τραγικής θεώρησης της ιστορίας.
 Η επιλογή μορφικών ελευθεριών.

Γνωρίσματα του Υπερρεαλισμού

Συνειρμική σύνθεση σκηνών, όπως ακριβώς γίνεται στην κατάσταση του ονείρου.
 Απουσία αισθητικής επεξεργασίας του στίχου
 Απρόοπτο και ειρωνικό στοιχείο
 Γλωσσικές ανατροπές
 Καταγραφή μιας ψυχικής πραγματικότητας.
 Οι λέξεις αποκτούν μια δική τους ακριβολογία και αυτοδυναμία και παραπέμπουν στο μυστικό κόσμο του ασυνειδήτου.
 Εικονοπλαστική φαντασία
 Υποτυπώδης στίξη
 Αποθέωση των αισθήσεων

Στη μοντέρνα ποίηση - (Συμβολισμός, Μοντερνισμός, Υπερρεαλισμός)

- Ο στίχος απελευθερώνεται από δεσμεύσεις
- Το θέμα συχνά δεν είναι ένα και συγκεκριμένο
- Οι λέξεις «αποσυνδέονται» από το νόημά τους με τη χρήση μεταφορικού λόγου και συμβόλων
- Υπάρχει πολυσημία αλλά και ελλειπτικότητα
- Δεν υπάρχει πάντοτε λογικός ειρμός
- Συχνά έχουμε καταγραφή ελεύθερων συνειρμών και απελευθέρωση του υποσυνειδήτου
- Χρήση της φαντασίας και του ονείρου
- Οι λέξεις αποκτούν δυναμική παρουσία
- Γίνεται μεγαλύτερη χρήση εικόνων, που διακρίνονται από εκφραστική τόλμη.

